

7.6 Konec osmdesátých let

V roce 1983, tři dny po tatínkových sedmdesátinách, zemřel strýc Frank Bradbrook. Tato smutná událost vedla **tetičku Bohunku** a tatínka ke změně jejich setkávání. Tetička do Československa nesměla, nicméně do jiných zemí sovětského bloku to šlo. A tak se v letech 1985 a 1986 sešli ve Východním Německu, v Drážďanech, resp. v Grabinu (Finsterwalde). A tak vznikla pro Evinku a pro děvčata úžasná možnost se s tetičkou poznat. Poznávací setkání 4.6. 1985 v saském **Bad Schandau** se vydařilo, počasí nám přálo, pohodlným příjemným programem byla cesta Křinickou údolní tramvají k Lichtenheimskému vodopádu. Opakování setkání o rok později v **Žitavě** se vinou dopravní nehody už tak nevydařilo, neboť se strašně časově zredukovalo. Vlák z Prahy skončil v Jeřmanicích, kde nám žádnou aspoň trochu nadějnou informaci o možném pokračování cesty nedali, a tak jsme na můj návrh šli do Vratislavic na tramvaj a tou dojeli do Liberce. Vláků z Liberce do Žitavy moc nejezdilo. Byli jsme však rádi, že jsme se aspoň setkali (myslím, že tatínek s tetičkou čekali u každého vlaku).

Možnosti cest na západ se později poněkud uvolnily, a tak tatínka jako důchodce na základě potvrzení, že má od tetičky finanční zajištění, pustili i jako "turistu" do Západního Německa. A tak v posledních dvou letech svého života (1987, 1988) se tatínek se svou sestrou sešel v Bavorsku.

Svůj všední život jsme prožívali v Praze, bydleli jsme v domku v Tejnické 6. Po smrti babičky a děduly (březen 1982, resp. březen 1983) jsme měli možnost částečně používat podkroví, kam se po mezisesterské dohodě nastěhovaly "malé holky"¹; problém ovšem byl v tom, že tam stále měl svůj šatník dědeček Mojmir (Evinčin tatínek) a přes podkrovní pokoj se vcházelo do kumbálku, v němž měli Pagačovi leccos. A tak tam byly Petrunka s Radunkou někdy nepříjemně rušeny, zejm. ráno, když si šel dědeček pro oblečení, a žádoucí kontakt s rodiči chyběl – domovní telefon nestačil překlenout dvoupatrovou vzdálenost mezi námi obývaným přízemím a podkrovím. V přízemí velký pokoj (s oknem na jih) sloužil jako obývací a za nábytkovým přepažením měla svůj prostor Jitka. Malý pokoj s oknem na sever sloužil Evince a mně jako pracovna a po rozložení "Domina" i jako ložnice.

Jitunce začala **povinná školní docházka** r. 1982 ve škole V Úžlabině, z níž po dvou letech udělali průmyslovku a žáky ze základní školy přestěhovali do Hostýnské, kde v září 1984 začala svou školní dráhu i Petrunka. Obě "velké holky" se zde zdržely jen jako žákyně prvního stupně (tehdy do 4. třídy) a druhý stupeň absolvovaly ve třídě s matematickým zaměřením v Gutově ulici ve Starých Strašnicích. Myslím, že v té době

---

¹ Používali jsme označení *velké holky* pro Jitku a Petru, *malé holky* pro Petru a Radku a *extrémní holky* pro Jitku a Radku

dobrou úroveň měla i škola v Hostýnské, ale moc dobré bylo, že ve specializované třídě měl vyšší úroveň žákovský kolektiv.

Rád bych vzpomněl na dvě Jitčiny spolužačky z prvního stupně. Především na velice blízkou přítelkyni **Magdu Poklopovou**, která 9 let po ukončení společné 4. třídy byla Jitce za svědkyni na svatbě a stala se i naší rodinnou přítelkyní. Druhou Jitčinou spolužačkou z prvního stupně, kterou bych zde rád připomněl, je **Míša Klevisová**, dnes má oblíbená autorka detektivek a "kočičích povídek". Rád vzpomínám i na setkání s její maminkou Nadou (1945-2017), jíž jsem poskytl rozhovor o Ekologické sekci ČKA pro přílohu Hospodářských novin.

Radunka se stala školačkou až v roce 1987. Podobně jako u jejích starších sester, návštěva třídních schůzek pro rodiče či schůzí rodičovského sdružení byla mou "parketou". U Radunky jsem se stal pokladníkem, a zřejmě dobře fungujícím, protože si mě vyhlédli jako pokladníka pro celoškolský výbor SRPŠ².

Radunka zůstala v Hostýnské po celou dobu základní školní docházky, a já zas ve výboru SRPŠ, byť už ne jako pokladník. To však, spolu se vzpomínkami na středoškolské studium našich dcer, patří nejen do jiné kapitoly, nýbrž i do jiné etapy českých dějin.

Rád vzpomínám na hezké rodinné chvíle v popisovaném období. Patřila k němu večerní popovídání, někdy jen s "velkými holkami", procházky, výlety, pobyty v církevním středisku v Chotěboři a i na společné prázdninové pobyty v mokrovratské chatě. Při výletování jsme využívali drážní režijku; omezujícím faktorem zůstával čas. Jezdili jsme do Českého ráje, byli jsme na Radyni, v Táboře, na Hluboké, v Kutné Hoře, ve Žlebech, na Lichnici (s Jardovou rodinou), výletovali jsme i z Chotěboře (např. Lipnice, Orlík u Humpolce, Polná) a z Mokrovrat (Slapská přehrada, Březnice, Strakonice, Písek). A velice užitečné byly "tematické" podzimní výlety do Českého středohoří, zpravidla s brzkým návratem, po kterém následovalo zavařování hrušek. A někdy jsme snad absolvovali i podobný třešňový tematický výlet, jehož lokalizaci si už nevybavím; veřejně dostupných třešní rychle ubývalo.

Po ukončení pracovního poměru v ÚDI jsem nastoupil ve **Výzkumném ústavu železničním (VÚŽ)** ve vědecko-výzkumné oblasti (VVO) průřezových problémů, přičemž jsem se měl zaměřit především na (ekonomickou) prognostiku. Ředitelství Ústavu sídlilo v krásném malostranském domě U Lužického semináře 3, souvisejícím s hotelem a restaurací U tří pštrosů. Ve sklepě tam byly zbytky Juditina mostu. Jednotlivá pracoviště byla různě roztroušena po Praze i mimo ni, často ve starých drážních objektech. Já jsem měl pracoviště na severním nástupišti Smíchovského³

---

² Sdružení rodičů a přátel školy

³ Nádraží se oficiálně jmenovalo Praha-Smíchov, a tak *smíchovské nádraží* by se mělo psát s malým s; pro mne to byl tehdy tak důležitý jedinečný objekt, že to velké S zaslouží

nádraží, kde sídlila větší část naší VVO; jedno oddělení bylo nějakou dobu u železniční odbočky Hrabovka, nějakou ve staré přízemní budově libeňského horního nádraží.

V době, kdy tyto řádky píšu, se mluví o radikální přestavbě Smíchovského nádraží, a tak bych o něm, jaké bylo v 80. letech 20. století, pár slov napsal a doprovodil je mapkou (níže).

Nádraží mělo převážně osobní peronizovanou východní část (na mapce Praha-Smíchov) a převážně provozní západní část (na mapce Praha-Smíchov severní nástup.), kde se nastupovalo do vlaků "Pražského Semeringu", tedy směr Hostovice. V dlouhé přízemní stavbě mezi těmito částmi, která již původnímu účelu nesloužila, bylo několik pracovišť VÚŽ, mezi nimi i větší část naší VVO, a to oddělení ekonomiky, vedené **ing. Františkem Nierostkem** a oddělení "lidského činitele", jemuž šéfoval **doc. Ing. Mojmír Koš**, jehož manželka v Gutovce učila naši Jitku a snad i Petru ruštinu. A měl zde pracoviště i vedoucí VVO **ing. Čestmír Duchoň**. Nad nádražím vedla a dodnes stále vede lávka, možnost sejít z ní na severní nástupiště tehdy nebyla (užitečné schodiště uprostřed lávky vzniklo až ve 3. tisíciletí). A tak oficiální příchod na severní nástupiště, jak pro cestující Semeringem, tak pro nás mající tam pracoviště, byl z Nádražní ulice mezi železničními mosty. Když jsem do VÚŽ nastoupil, jezdilo už metro B na Smíchovské nádraží; použít zmíněný oficiální příchod by znamenalo jít cca 550 m severně Nádražní ulicí a pak asi stejnou vzdálenost mezi oběma částmi Nádraží; naše pracoviště bylo ještě pár desítek metrů jižně od lávky. Přirozeně jsem dával přednost tolerovanému přecházení kolejí z 3. nástupiště na rampu naší budovy téměř k vchodu do "úřadu". Vlaky tam jezdily pomalu. Muselo se počítat se zdržením, přímo kolem naší rampy vedla kolej do myčky, takže někdy bylo nutno čekat, než bude vnějšek vlaku čistý. K příjemným ranním procházkám při cestě do práce jsem se vrátil v létě 1987, když prodloužili metro A na Strašnickou, kam jsem z Tejnické chodil pěšky a odtud pak metrem s přestupem na Můstku dojel až na Smíchovské nádraží.

Jak už jsem se zmínil, měl jsem se ve VÚŽ především věnovat prognostice. Šéf Franta Nierostek mi dal prostudovat fundovaný článek ekonoma **ing. Miloše Zemana** o využití matematických modelů při tvorbě prognóz a doporučil mi, abych se s autorem sešel. I ekonomicky zaměřené ústavy měly svá pracoviště rozsetá různě po Praze, a tak jsem se s **ing. Milošem Zemanem** sešel poprvé v jakési dožívající budově mezi smíchovskou Křížovou ulicí a kolejištěm severního nástupiště, podruhé pak v moderní budově nad stanicí Pražského povstání, kde dotýčný ústav měl detašované pracoviště. **Ing. Zeman** na mne udělal sympatický dojem (až na cigaretu v ruce či v puse) a jsem mu velice vděčný za to, že obrátil mou pozornost k Forresterově systémové dynamice a k dalším textům Římského klubu, čímž v dobrém smyslu ovlivnil vývoj mého myšlení a mých zájmů.

Než jsem se pořádně zabral do práce na svých úkolech, tak mě potkala práce, která s ekonomickým výzkumem moc společného neměla, ale nakonec pro mne nebyla nezajímavá. Stará přízemní budova s našimi pracovnyami byla hodně vybydlená; snad nejslabším článkem byla vysoká, nahoře půlkruhem zakončená netěsnící okna. Odborní pracovníci s universitním či ekonomickým vzděláním jsme dostali za úkol okna vyměnit za moderní, poněkud nižší obdélníková. Materiál podnik zajistil a my jsme pracovali. Skvělým hlavním zedníkem byl **PhDr. Stanislav Dekoj** (měl bratra profesionálního pokrývače), já jsem byl poměrně výkonným přidavačem. Přizdívání tlustých zdí umožnilo efektivně se zbavit různého odpadu. Po zednických pracích

následovalo malování místností a výměna podlahových krytin. Já jsem si vybral onu přízemní činnost a v práci se speciálním nožikem na krájení tvrdých koberců jsem získal slušnou zručnost.

Závěrečnou fází pak bylo zpětné nastěhování původního starého nábytku. Během prací jsem se velice sblížil s novými kolegy, manuální práce byla přínosem. Prognostický tým jsme tvořili tři, kromě mne to byli Alfréd Wick a Ríša Hoffmann,

neformálně tým vedl Alfred. K naší práci se ještě vrátím. Velice zajímavou osobností byl psycholog **Standa Dekoj** (PhDr.). Bydlil ve Světicích u Řičan, byl členem Československé strany socialistické (ČSS), jeho manželka Marie (roz. Březinová), Děčínka, studovala MFF rok po mně a učila na říčanském gymnáziu⁴.

Standa měl na dráze v terénu hodně přátel. Mezi nimi byl i náčelník stanice Senohraby, který měl manželku jehovistku. Dojemně líčil, jak je mu líto jejich dětí, že jim není dopřáno těšit se na vánoce, narozeniny i či jmeniny. Ač k ní měl výhrady, rozhodl se jejich manželství pomoci, když na kamaráda komunisté těžce tlačili, aby vstoupil do jejich strany. Teď si to už neumíme představit, ale takový nátlak býval hodně tvrdý. Standa kamarádovi poslal přihlášku do ČSS, postaral se o její rychlé vyřízení a kamarád byl proti členství v KSČ imunní⁵. Manželství bylo zachráněno (ČSS zřejmě u jehovistů zakázána nebyla, aspoň pro rodinné příslušníky)

Standa patřil do oddělení **doc. Mojmíra Koše**; úzce spolupracoval s několika mladými kolegy, mezi nimiž byla **Eva Pudlákova** (Marinova), snad sestřenice pozdějšího profesora MFF Pavla Pudláka.

V budově na severním nástupišti byla i další pracoviště VÚŽ, která nepatřila do naší VVO. Příležitostně se o nich zmíním. Prostory uklízela mladá, sympatická, příjemná, na první pohled inteligentní žena. Nebránila se zapříst rozhovor, a já jsem docela rád hledal možnosti mluvit o víře. Ona **Alenka Spálenková** však byla Svědkyně Jehovova, a jak to u Svědků bývá, vytvořil se kolem ní převážně jednostranný informační tok. Díky ní jsem se o **Svědčích Jehovových** poměrně dost dověděl, rozšířil jsem tu trochu informací, které jsem měl od Járy Sluhy (ten vůči nim nesdílel v tradičních církvích běžný negativní postoj). Alenčiným prostřednictvím jsem o nich získal bližší představu, která se vyvíjela přes neoprávněně příliš příznivé hodnocení až k takovému dost vyrovnanému; vidím v nich křesťany, kteří ovšem nejsou s to vidět ohromnou šíří a univerzalitu Kristovy církve⁶.

Na smíchovském pracovišti VÚŽ pracoval jako technik pan J., o dost starší než já, který byl sympatizantem Svědků Jehovových a čtenářem jejich cyklostylovaných, ilegálně šířených periodik. Svěřil se mi, že za člena nemůže být přijat, protože nedokáže přestat se sázením Sportky. Po roce 1989 se ovšem rozšířila neověřená zpráva o jeho

---

⁴ Její bratr Josef byl zas o rok nade mnou; když jsme v 2. ročníku studia byli na lyžařském výcviku na Patejdlovce nad Špindlerovým Mlýnem, dělal pomocného instruktora a učil mě jezdit na lyžích.

⁵ Vztah komunistů k členům dalších dvou povolených stran (socialistické a lidové) se místně i časově měnil. V různých "volených" orgánech měly být obě tyto strany zastoupeny; protože měly řádově méně členů než KSČ, být jejich členem znamenalo větší pravděpodobnost získat nějakou funkci než být komunistou. Často však jejich členové byli do určité míry persekuováni; setkal jsem se při lázeňském léčení s Vaškem Pohnánem, jemuž členství v ČSL znemožnilo stát se náčelníkem stanice. Onen Standův kamarád ovšem náčelníkem už byl.

⁶ To ovšem platí i o mnoha jiných křesťanech. Před časem jsem četl zamyšlení kamaráda z mládí Oty Vožeha z TWR (Trans World Radio), kde dochází k závěru, že papež není křesťan, protože kdyby křesťanem byl, nemohl by vykonávat evangelium se tolik příčící funkcí. [Oty si vážím (papeže Františka si ovšem vážím ještě více) a jeho argumentaci svým způsobem rozumím, nicméně mám za to, že mu zůstává skryto tajemství rozmanitosti Božího lidu.]

daleko horším činu; prý byl viděn na prvomájovém mítinku komunistů v prostoru koupaliště Džbán. Pan J. byl natolik milý a příjemný pán, že myslím, že mohlo jít o dvojníka či o vymyšlenou pomluvu.

Nedlouho po mém nástupu dostal Standa Dekoj pozvánku na týdenní kurs o **deterministickém chaosu**, pořádaný v Alšovicích (mezi Železným Brodem a Černou Studnicí) bohnickým psychiatrickým ústavem. Moudře usoudil, že by to bylo téma spíše pro mne, a tak jsem se tam nechal vyslat; byla to jedna z mála vícedenních služebních cest. Velikonoční týden 1987 jsem tedy strávil nad zajímavou moderní matematickou oblastí v příjemné podjizerskohorské krajině ve společnosti příjemných lidí. Z přednášejících si pamatuji na **RNDr. Vladimíra Albrechta**, s nímž se v poslední době příležitostně setkávám na akcích IEF⁷, z účastníků jsem po necelých třech letech vstoupil do velmi úzkého kontaktu s **RNDr. Petrem Heřmanem**⁸, když jsem se aktivně připojil k jeho iniciativě obnovit bratrskou školu. A téma kursu rozhodně můj způsob myšlení ovlivnilo. Spolu s Forresterovou systémovou dynamikou posunulo mne coby matematika posunulo hlouběji.

V některých školních letech jsem využil nabídky navštěvovat jazykové kursy, zkusil jsem to jak s němčinou, tak s angličtinou. Na rozdíl od kursů v SNTL nebylo třeba čas strávený v kursech napracovávat. Probíhaly v zasedačce v budově vedle Pštrosů; už samo prostředí bylo atraktivní. Vždy jsem se deklaroval jako středně pokročilý. Snad jsem se tam trochu něco naučil, ale byla tam i příležitost setkání s lidmi. Na němčině jsem poznal **Jarmilku Matějkovou** (roz. Luklovou), manželku velice sympatického jaderného fyzika **Karla Matějky**⁹ (1943-2008), s nímž jsem se znal z pražské evangelické mládeže. O dalším kolegovi z němčiny Vaškovi Kvítkovi se zmíním později. Na angličtině jsem se sešel s Daliborem Frumertem z ÚVTD, který byl po r. 1993 mým blízkým spolupracovníkem a dobrým kamarádem při dotváření místenkového systému Ares2.

Ve VÚŽ jsem spolupracoval na dvou úkolech, v nichž šlo o prognózy rozvoje železniční dopravy v závislosti na společenské potřebě; u jednoho byl hlavním řešitelským pracovištěm *Výzkumný ústav dopravný* (VÚD) v Žilině, u druhého *Výzkumný ústav rozvoje oblastí a měst* (VÚROM) v Ostravě. Zpočátku oba úkoly ze strany VÚŽ garantoval kolega **Alfred Wick**¹⁰ a různé doplňkové akce (domlouvání schůzek,

---

⁷ International Ecumenical Fellowship

⁸ S Petrem jsem bydlel v témže pokoji. Všimnul jsem si, že na nočním stolku měl Hesla Jednoty bratrské. Byl členem pražského sboru (v Hálkově ul.).

⁹ Syn břevclavského a později ruzdřského faráře Karla Matějky, potomek exulantů ze Zelowa, příbuzný Jany Kubaňové

¹⁰ Absolvent ekonomického směru na strojní fakultě ČVUT, Ing. CSc., narozen v třicátých letech, široký odborný rozhled, poněkud extrémisticky šetrný. Do práce chodil z Pankráče pěšky, i zpět; když byla na hlavním nádraží

získávání informací) zajišťoval **Richard Hoffmann**¹¹. Alfred s Richardem seděli spolu místnosti, což nebylo optimální, neboť Alfred byl hodně teplomilný, zatímco Ríša chladnomilný. Já jsem sdílel pracovnu s **Maruškou Špačkovou**¹², která pracovala na jiném úkolu a časem ji přemístili k jejím bližším spolupracovníkům, což umožnilo, že se Ríša přestěhoval ke mně; dolévač nafty býval u nás řidším hostem než v jiných pracovnách.

Později jsme si s Alfredem práci rozdělili; on pracoval pro VÚD a já pro VÚROM. Ze strany železniční dopravy jsem se podílel na přípravě široké studie *Rozvoj České socialistické republiky a jejích oblastí do roku 2010* (dnes se nad cílovým rokem usmívám). Myslím, že sledované cíle převyšovaly standard běžného komunistického myšlení; projevovalo se to např. v důrazu na životní prostředí. Občas jsem jezdil projednávat nějaké věci do Ostravy; také jsem tam odevzdával roční výsledky své práce. Do Ostravy jsem cestoval v noci a vracíval jsem se odpoledne.

Určitá potíž byla v tom, že cesta do Ostravy netrvala celou noc. V noci jezdilo několik rychlíků s cílovými stanicemi v Žilině, Zvolenu, Košicích, případně i v Michalovicích či v Humenném. Abych nebyl v Ostravě příliš brzy, zpravidla jsem používal až nějaký popůlnocní vlak. Jednou jsem však vyjel již večer, jel běžným rychlíkem do Studénky a odtud přes Kopřivnici, Veřovice, Frýdlant n.O., Frýdek-Místek, Dobrou, Český Těšín a Bohumín do Ostravy. Pohled do nádražní restaurace ve FM byl neuvěřitelný – zákazníci si od výčepního pultu nosili ke stolům "trsy" půllitrů s pivem. Následující ranní procházka Bohumínem s otevřenými hospodami s tím dobře korespondovala. – Jindy jsem zas večerní odjezd z Prahy využil k projetí tratí do Fulneku či do Bílovce; obě tato města jsem si se zájmem prohlédl, Fulnek jako město Komenského, Bílovec jako sídlo dobropověstného matematického gymnázia.

Asi dvakrát ročně se pořádala cca třídní setkání širokého řešitelského týmu, vždy v příjemném prostředí, buď v Inářském zámku, který sloužil vládě ČSR¹³, nebo někde blízko Opavy. Vícedenní služební cesty jsem rád neměl, a když už nebylo zbylí, snažil jsem se je využít ještě nějak jinak, případně najít důvod k jejich zkrácení.

Do Lnář býval pro účastníky jednání z Prahy vypravován autobus. Někdy jsem dal přednost vlaku. V dobách komunistických bylo běžné, že nějaké v podstatě běžné zboží nebylo na trhu, případně bylo jen někde. V době, kdy kazetové magnetofony byly v domácnostech běžné, v Praze nebyly k sehnání. My jsme po něm zrovna docela toužili, a tak jsem jel do Lnář vlakem, při přestupu v Blatné zašel do města a tam jsem magnetofon bez problémů koupil.

---

odborová schůze, aby ušetřil za MHD, jel tam vlakem, který ovšem jel v nevýhodné časové poloze, takže tam musel asi 90 minut čekat (mezi hlavním nádražím a Smíchovem tehdy osobní vlaky nejezdily).

¹¹ Absolvent Vysoké školy zemědělské, před VÚŽ pracoval na ministerstvu vnitra, mj. i na visovém oddělení ve Washingtonu, cca o 2 až 4 roky starší než já

¹² Aktivní katolička, její dcera JUDr. Marie Boháčová je zakládající členkou Unie katolických žen a střídavě je její předsedkyní a místopředsedkyní.

¹³ Česká socialistická republika

Lnářský zámek byl příjemně a pohodlně zařízený, jedlo se tam velice dobře, park – pokud si vzpomínám – nebyl příliš velký; v okolí byly vesnice se zajímavou a hezkou vesnickou architekturou. Největším "magnetem" ve Lnářích ovšem byl pomník americké armádě – osvoboditelce¹⁴. A možná ještě větším zážitkem bylo vidět, s jakou úctou k pomníku přicházejí i vedoucí řešitelé výzkumného úkolu, kteří už měli hodně blízko k ministrům české vlády. Svědčí to o poměrně myšlenkově svobodné atmosféře, která v řešitelském týmu panovala, ač šlo o prostředí blízké nejvyšším českým státním orgánům.

Někdy VÚROM pořádal konference řešitelského týmu téměř na vlastní půdě; aby byla splněna podmínka příjemnosti prostředí, volíval zámek a zámecký hotel v Hradci nad Moravicí, případně motorest v Opavě-Komárově. Jednání v těchto místech jsem si někdy spojil s turistikou a poznáváním železnice. Rád vzpomínám, jak jsem před konferencí navštívil Procházkovy ve Vikýřovicích a pak si ze Sobotína vyšlápl přes Jeseníky; odkud jsem pak do Opavy či Hradce dojel, už si nevzpomínám. Jindy jsem zas v Suchdole přestoupil na vlak do Vítkova, čímž jsem si projel mne neznámou trať, podíval se na rodné město Jana Zajíce¹⁵ a autobusem pak dojel do Hradce n.M. Rád jsem využil možnost projet si peáž přes Głuchořazy a jel jednou do Prahy přes Krnov, Głuchořazy, Jeseník, Brannou (v níž je hrad Goldek, krásně z vlaku zblízka viditelný), Hanušovice, Lichkov, Letohrad a Hradec Králové. Stálo to za to.

V naší VVO ve VÚŽ jsem měl ještě příjemný doplňkový úkol – sledovat v ústřední dopravní knihovně v Hyberské **zahraniční železniční časopisy** a o případných zajímavostech podle uvážení informovat kolegy. Pamatuji si, že mě ve Via Libre zaujala informace o **zastávkách na znamení** u španělských železnic a napsal jsem o nich zprávu do Železničáře. Po nějaké době se objevily i u nás. Nevím, do jaké míry si za jejich zavedení mám klást zásluhu či pociťovat vinu, ale nějaká souvislost tu může být.

Nevím už, zda to bylo při příležitosti Dne železničářů či Mezinárodního dne dětí, ale stalo se, že VÚŽ uspořádal pro děti zaměstnanců program na Železničním zkušebním okruhu v Cerhenicích včetně možnosti projet okruh elektrickou lokomotivou. Nevím, zda jsme tam tehdy byli se všemi dětmi či jen část rodiny, ale rozhodně si aspoň dvě naše holčičky mohly vyzkoušet pobyt v jedoucí lokomotivě.

Jízdní výhody do zahraničí se za komunistů daly využívat jen omezeně, prakticky jen do Východního Německa. Vracím se teď rozhodně do doby před setkáními s Bohunkou v této sousední zemi. **Jitunku** velice zajímal život Indiánů, což se stalo

---

¹⁴ Text na pomníku: ERECTED BY THE TOWN LNAR IN GRATEFUL COMMEMORATION OF ITS LIBERATION BY THE 4TH U.S. ARMORED DIVISION 6. MAY 1945. – NA PAMĚŤ OSVOBOZENÍ OBCE LNÁŘ 4. TANK. BRIG. U.S.A. DNE 6.5.1989

¹⁵ *1950; následoval Jana Palacha a upálil se na 21. výročí komunistického puče 25. února 1969.

inspirací k tomu, že jsem s ní zajel do **Radebeulu** do **Musea Karla Maye**. Muzeum samotné otevřené bylo, ale Mayovu *Villu Shaterhand* jsme si tehdy prohlédnout nemohli. Později se to podařilo napravit. Samozřejmě jsme při té příležitosti navštívili i **Drážďany**. **Petrunka** zas byla od malička "máma", a tak se jí moc líbila moje nabídka zajet do Německa, aby si tam vybrala nějakou hezkou panenku. Vybrali jsme si jako cíl **Žitavu**, aniž bychom tušili, že v té době měli v okrese Liberec hlavní prázdniny. Ráno do Liberce jsme dojeli dobře, ovšem lokálka do Žitavy byla neuvěřitelně plná. Zvládli jsme to, panenku si Petrunka v Žitavě vybrala ke své spokojenosti, bylo nám spolu dobře, jen se mi nechtělo opakovat cestu v návalu do Liberce a moudře jsem usoudil, že v děčínském okrese asi prázdniny nebudou, a tak jsme rychlíkem Liberec – Plzeň odjeli do Děčína; cestou se Petrunka spřátelila s panenkou natolik, že usoudila, že krabici na ni už nebude potřebovat a nechala ji cestovat prvním rychlíkem dále do Plzně, zatímco my – Petrunka, panenka a já – jsme z Děčína odjeli rychlíkem do Prahy. V Ústí n.L. mohla Petrunka ještě krabici symbolicky zamávat. ● Když už Petrunka i Jitunka měly jednu návštěvu Německa se mnou za sebou, byla řada na **Radunce**. Cílem byly **Drážďany**, snad v době vánočních trhů; užili jsme si to tam pěkně, potkali jsme tam na stanici tramvaje sestru Rosemary Rathovou z jarovského sboru, jak si pochutnávala na vínu z kelímku. Ani my jsme se nechtěli gastronomickým radostem vyhýbat, avšak setkali jsme se s nepříjemným problémem: v centru Drážďan v poledne kapacita restaurací nestačí. Zkrátka, museli jsme před nádražní restaurací v Novém Městě čekat, až se uvolní dvě místa u stolu a číšník nás uvede. Mít stůl pro sebe nepřicházelo v úvahu. Podobnou zkušenost jsme udělali, když jsme do **Drážďan** a **Radebeulu** vyrazili **společně všichni**. Dopolední prohlídku Drážďan jsme chtěli zakončit obědem v restauraci; získat pohromadě pět míst prakticky nemělo naději. A tak jsme odjeli do Radebeulu a tam v klidu a příjemném prostředí za přijatelný peníz si dali každý veliký "Puttenschnitzel" (krutí řízek). Polední drážďanské návaly v hospodách do okolí nedifundují. Mayovo indiánské muzeum i jeho *Villu Shaterhand* jsme prohlíželi už příjemně nasyceni.

Druhé kolo individuálních cest s děvčaty do ciziny proběhlo až po setkáních s Bohunkou a cesta s Radunkou dokonce směřovala na jih, do Rakouska, v době, kdy to už šlo, a tak se o ní zmíním až později.

Jitunka měla v Gutovce na dějepis paní učitelku Bartošovou. Když v 5. třídě probírali starověk, paní učitelka jim doporučila navštívit v Berlíně **Pergamon Museen** a **Bode Museen**. A protože Jitunku hodně zajímali druhohorní veleještěři, jejichž několik koster bylo ve sbírkách berlínského Museen für Naturkunde, rozhodli jsme se na jaře 1987 do východoněmeckého hlavního vyjet. Nejdříve jsme zamířili na sever, kde jsme k velkému zklamání zjistili, že příbytek ohromných koster se rekonstruuje. Návštěva obou antických muzejí na Muzejním ostrově už úspěšná byla. Paní učitelce Bartošové Jitunka napsala pohled, který jsme zapomněli hodit do schránky a uvědomili si to, až když už jsme na lichtenberském nádraží seděli ve vlaku. Podle jízdního řádu bylo do

odjezdu dost času, a tak jsem Jitunku nechal ve vlaku, zašel do budovy ke schránce (znal jsem to tam dobře, necelé tři roky před tím jsem tam byl na školení) a vrátil se do vlaku, měl jsem za to, že s více než pětiminutovou rezervou. Vlak se však okamžitě rozjel. Kvůli jakési objízďce byla změna jízdního řádu. To se u nás nedělalo; věděl jsem, že Němci toho schopní jsou, ale v našem konkrétním případě jsem si změny nevšimnul. Dopadlo to dobře, dojeli jsme dobře (Evi s malými hokami už spaly), ale teprve dodatečně mi docházelo, co se mohlo stát.

Druhá cesta s **Petrunkou** do Německa měla docela jiný charakter – opravdu turistický. Bylo to na podzim 1987, kdy jsme s přestupem v Bad Schandau na drážďanskou S-Bahn dojeli na stanici **Stadt Wehlen**, do malebného městečka Wehlen nás od vlaku dopravil spolehlivě fungující převoz přes Labe a mezi skalami Saského Švýcarska jsme pak došli ke zřícenině hradu **Neurathen**, na romantický most **Bastei** mezi skalami, do lázní Rathen, absolvovali jsme výstup na "stolovou horu" **Lilienstein**, kde nás mile překvapil stánek s občerstvením s cenami nelišícími se od maloobchodních (zboží se tam dopravuje nákladní lanovkou, pro lidi je přístup jedině pěšky) a kde jsme popili skvěle chlazenou limonádu; odtud jsme pokračovali do **Königsteinu**. Ač patřičně unavení, vyšli jsme na pevnost a trochu si jí prošli; tehdy se do prostoru pevnosti chodilo bez vstupného, které se – v rozumné výši – vybíralo samostatně do některých objektů. My jsme zůstali u exteriérů a nějakou tu marku raději dali dole za zmrzlinu.

Ušli jsme tehdy skoro 30 km; Petrunka ještě neměla celých 10 let. Nenutil jsem ji, pro všechno se rozhodovala dobrovolně. Měl jsem z jejího výkonu velikou radost, a zároveň mě moc těšilo, že jsem si prochodil místa, která jsem si prochodit přál. Ale asi by kratší trasa byla bývala rozumnější. U Petrunky pak začalo období trvale zvýšené teploty. Možná k tomu nemuselo dojít. Ale beze sporu onen společný výlet s ní do Saského Švýcarska patří mezi krásné, nezapomenutelné zážitky.

Doma nás pravidelně v neděli na oběd navštěvoval **tatínek**. Bydlil necelé 2 km od nás, nicméně patřil k nám do rodiny. Býval radostný, plný elánu. V sobotu 21. května 1988 jsme u nás oslavili jeho pětasedmdesátiny; hlavní překvapení, které jsme mu přichystali, byla návštěva Jardovy rodiny. A udělali jsme mu tím opravdu radost. Po svém červnovém návratu z Bavorska byl tatínek hodně unavený, bylo to na něm vidět a on si to sám stále výrazněji uvědomoval. 7. září byl přijat na 2. interní kliniku ve Vinohradské nemocnici. Chodívali jsme za ním s Evi prakticky denně, návštěvy sice byly za komunistů omezeny na dvě odpoledne týdně, avšak my jsme měli propustku opravňující ke každodenním návštěvám. Zpočátku někdy sešel dolů do haly, aby se tam setkal s děvčaty, Jitunka za ním někdy zašla na pokoj. Tatínek stále slábnul. Od jeho dávného žáka z vyšehradského gymnázia MUDr. Jedličky, který si půjčil jeho chorobopis, jsme se dověděli, že má akutní leukémii. Diagnóza v jeho věku krajně neobvyklá, kamarádka ze strašnické mládeže – onkoložka tomu nebyla s to uvěřit. Jsme rádi, že jsme za tatínkem často chodili, nicméně měli jsme doma dcery, a těm

jsme chyběli, zvláště nejmladší Radunce. A tak jsme společné návštěvy postupem času nahradili tak, že jsme se s Evi střídali. Do toho ještě přišly moje problémy se zvukovody, takže jsem někdy téměř neslyšel. Tatínek v nemocnici do posledního dne psal svou kroniku, poslední zápisy jsem už dostal jen na papíře. Ráno na Štědrý den 1988 tatínek zemřel¹⁶. Bylo to v nemocnici, ale jsme rádi, že jsme se s ním aspoň jeden z nás denně vídali. A v nemocnici mu poskytli péči, kterou bychom doma bývali nezvládli.

Bohunka se snažila za tatínkem přijet; počítala i možnou dlouhodobou péči o něho. Leč nebylo jí to umožněno. Měla sice britské státní občanství, ale pro naše úřady byla stále československou občankou, odsouzenou v nepřítomnosti za ilegální odchod za hranice. Tento pohled naší administrativy se nezměnil ani v situaci, kdy se komunismus začínal poněkud viklat. V **lednu 1989** komunisté sice v Praze tvrdě potlačili demonstraci konanou k 20. výročí smrti Jana Palacha, ale už sama skutečnost, že se konala, naznačovala, že občané už mají komunistů opravdu dost. Leccos se uvolňovalo; nám bylo umožněno, abychom za tetičkou v létě 1989 jeli. Jeli jsme bez Radky, ale, pokud si vzpomínám, nešlo o to, že by zde dělala jakousi "zástavu", nýbrž byla na možné komplikace při cestě ještě příliš mladá. Museli jsme ovšem prokázat, že nám byla z Británie poslána požadovaná částka peněz, která by odpovídala 18 dnům pobytu. Jako odesílatelka částky byla pro jistotu uvedena tetiččina přítelkyně; tetička by přece jen mohla našim úřadům vadit.

Jitka van Pomerén, roz. **Velková**, kdysi členka strašnické evangelické mládeže, o málo mladší než já, která se vdala do Holandska, nás pozvala, abychom se cestou do Británie stavili u nich. Pozvání jsme rádi přijali a strávili bohatých 60 hodin v západním Nizozemí. Z Prahy jsme odjeli večer¹⁷ v úterý 4. července a ve středu v pozdním odpoledni dojeli do **Delftu**. Jitka nás čekala s autem na nádraží; ubytovali se u nich v sedmém (?) patře činžáku v Delftu a ještě týž den večer nás Jitka s manželem Frankem vzali do **Rotterdamu**, kde nás velice zaujala tamní moderní architektura a silniční tunel pod řekou (Maas a Rýn se tam nějak pro mne nepochopitelně spojují a proplétají), a na téměř noční procházku po mořském břehu do 's-Gravenzande, odkud jsme viděli odjíždět noční trajekt z Hoek van Holland do britského Harwiče. Na tento trajekt se nevztahovaly mé drážní výhody, a tak jsme pro cestu do Cambridge volili mnohem delší cestu přes belgické Oostende. Aspoň jsme nepřišli o antverpské dobrodružství. Podvečer, večer a začátek noci byly tak neobyčejně bohaté. Jitka i

---

¹⁶ Tatínek si moc přál strávit Vánoce doma – nikoli u nás, ale v bytě, kde od svatby žil. Odvoz z nemocnice větším autem slíbil Mirek Rumler ml., syn mého bývalého šéfa z ÚDI. Myslili jsme si, že máme všechno připraveno, ale dodatečně si uvědomujeme, jak jsme nebyli připraveni péči o trvale ležícího tatínka zvládnout, nebyli jsme s to si představit, co vše by to znamenalo.

¹⁷ Jako dárek Ivanovi Jonesovi jsme vezli asi čtyři 4 láhve piva. Při odjezdu jsem nešikovně uhodil batohem o schod, čímž nejen že se dárek zredukoval, ale byl třeba z batohu odstranit střepy a udělat trochu pořádek. Vůně piva nás ovšem cestou provázela.

Frank byli zaměstnaní, avšak věnovali se nám hodně, a dávali nám dobré rady pro čas, kdy jsme byli sami. Ve čtvrtek jsme si s Jitkou prohlédli Delft a po poledni jeli do **Haagu**, kde jsme na Jitčino doporučení navštívili nevelkou obrázárnu Mauritshuis s velkými malířskými díly, prohlédli si město a zajeli do městské části Scheveningen, tam si prohlédli muzeum miniatur a na pláži se vykoukali v moři, byť já v omezené míře, protože mi po úrazu na chatě při mletí rybízu strhli na chirurgii ještě v Praze nehet a prst byl ještě v obvazu. Do Delftu jsme ze Scheveningen dojeli přímo Haa(g)skou tramvajovou linkou č.1. A tak i čtvrtek byl neobyčejně bohatý a plný dojmů. Jiný charakter pak mělo páteční dopoledne, které sice přineslo jeden opravdu nezapomenutelný zážitek, avšak na bohaté dojmy jsme museli počkat na odpoledne do Amsterdamu. V pátek dopoledne jsme totiž vyřizovali administrativní povinnost – přihlášení k pobytu. Na delftském úřadě jsme čekali hodně dlouho. Ale to právě přišlo, až jsem stál u přepážky. Paní úřednice neobyčejně pomalým tempem začala pomocí klávesnice snad všechny údaje z Evinčina i z mého pasu vkládat do počítače. Dělala to asi neobyčejně důkladně, protože jí to trvalo dlouho. V mém pasu byly zapsány i Jitunka a Petrunka. Paní úřednice asi nechtěla svěřit technice nějaké kopírování (možná by to bylo proti nějakému jejich zákonu na ochranu údajů, nevím), a tak můj pas poctivě opsala ještě dvakrát – do evidenčních záznamů našich dcer. Když už byla hotova, usmála se a ujistila mě, že už nás mají v městské evidenci a příště už to půjde rychle. Úžasná útěcha, zvláště pro nás, kteří jsme si neuměli představit, že se ještě na západ podíváme (po 28 letech jsme s Evi na zájezdu přes Delft jeli, ale tam – pokud by někde nějaká administrativa byl nutná – se o vše starala cestovní kancelář). Bohatý, avšak hodně únavný program na odpoledne v **Amsterdamu** jsme připravili s využitím rad kdysi tamního občana Míti Friše. Na ohromné Rijksmuseum jsme v souladu s jeho doporučením rezignovali a prohlédli si van Goghovo muzeum a zajímavé moderní umění v Městském muzeu (Stedelijk Museum)

Naši milí hostitelé se nám úžasně věnovali a přizpůsobili nám svůj program. I v sobotu 8. července kvůli nám velice brzy vstávali, aby nás dovezli na vlak, kterým jsme odjeli do **Antverp**, tam si prohlédli nádraží a náměstí před nádražím (nádraží je v centru města), a pak pokračovali do Oostende na trajekt. U našeho vlaku bylo uvedeno jiné číslo nástupiště pro všední dny, jiné pro sobotu a jiné pro neděli. Na tom sobotním však žádný vlak nestál. Pak jsem si u jednoho nástupiště všimnul, že tam stojí vlak do Oostende, podle jízdního řádu ještě aspoň 10 minut do odjezdu zbývalo, jenže než jsme k vlaku došli, tak se rozjel. Prožili jsme okamžiky hrůzy, věděli jsme, že na nás bude v Londýně tetička čekat; vlak však jen pár metrů popojel a zastavil. A tak jsme Antverpy v pořádku opustili a vybavovaly se nám zkušenosti z vršovického nádraží a připomněli jsme si i cestovací povídku od Jeroma Klapky Jeroma. Dále už klapalo vše podle plánu; trajektem jsme se dopravili z Oostende do Doveru, dojeli na Viktoriino nádraží v Londýně, kde na nás čekala tetička a dále jsme cestovali s ní metrem přes Londýn na vlak do Crewe, dalším vlakem do **Bangoru**, kde na nás čekala s autem

Baruška Jonesová a zavezla nás k nim do **Tal-y-Bont** (bangorské předměstí, název znamená *Pod mostem*). I u nich jsme byly hosty dva dny a tři noci. A zase šlo o bohaté dny, v neděli nás Jonesovi vzali na ostrov Anglesey a v neděli do Snowdonie. Na samu organizaci si už nevzpomínám, snad s námi jezdila ještě Jonesovic přítelkyně a rozdělili jsme se do dvou aut, vždyť nás hostů i s tetičkou bylo pět.

Jonesovi bydlí v malém krajním řadovém jednopatrovém domku v klidné obci Tal-y-bont nad Bangorem. Vchází se z ulice rovnou do obývacího pokoje, v němž bylo i strmé schodiště. Jak nás dokázali všechny ubytovat, už nevím. Museli se hodně uskromnit. A bylo nám u nich dobře.

V úterý 11. července jsme odjeli s tetičkou do **Glasgowa**. Tetička nám předem zajistila ve Skotsku ubytování – tři dny v Glasgově a tři dny v Edinburghu. Na ně měla navázat ještě jedna noc v Yorku. Pobyt čtyř Nečasů ve Skotsku znamenal zřejmě pro tamní počasí historickou událost. Bylo slunečno a vedro, jaké snad Skotsko nepamatovalo.

V Glasgově jsme bydlili v hotelu poměrně v centru města. Hned po návratu nás tetička vzala do areálu glasgowské university, tvořené majestátnými novogotickými budovami propeřnými provizorními stavbami ve slohu mně dobře známém z drážních pracovišť ve Strašnicích (ÚVTD) a Vysočanech (ÚVTD, ÚDI). Příjemnou atmosféru areálu doplňovaly vzrostlé stromy a zdola bublání řeky Kelvin, podle níž si vzal jméno tamní významný profesor fyziky, který vždy své přednášky začínal modlitbou¹⁸.

Ve středu nás tetička vzala na autobusový zájezd (tzv. *package tour*) na sever do Stirlingu, Pitlochry a Killiecrankie (56°44'42"N; 03°46'44"W), ve čtvrtek jsme se navštívili Pollok Country Park s galerií Burrell Collection a Haggs Castle. V Glasgově bylo milé připomenutí lorda Kelvina, ale jako město nás nenadchnul. Zato **Edinburgh**, kam jsme přijeli v pátek dopoledne¹⁹, na nás udělal úžasný dojem. Bydleli jsme v soukromém pensionu v suterénu vysokého domu nacházejícího se, jak je v Edinburghu běžné, ve svahu. Jak vypadal tetiččin pokoj, nevím, my s děvčaty jsme měli suterénní apartmán, náš pokoj měl okno výrazně pod úrovní ulice, Jitunčin a Petrunčin naproti našemu měl výhled do zahrady, který vůbec nebyl poznamenán suterénní polohou bytu. Bohaté snídaně (uzeniny, míchaná vejce aj.) nám připravovala paní bytná ve stylově zařízené kuchyni s velkým sporákem a plotnou. Bydlení ve skotské metropoli bylo velice příjemné, jen Petrunka tam zažila chvíli hrůzy, když se probudila a do okna jim strkal hlavu Mr. Blue, což byl moc hodný a moc velký pes paní bytné, který měl ve zvyku hodně slintat. Petrunka prožila krátce před

---

¹⁸ Když jsem se o této praxi Lorda Kelvina of Largs zmínil svému bratru Jardovi, povzdechl si, že na teologické fakultě se s něčím takovým nesetkal.

¹⁹ Vyjžděli jsme z hlavového nádraží východně od centra Glasgowa. Překvapilo mě, oč byla nástupiště v porovnání s našimi kratší

dovolenou nepříjemný incident na chatě s nevychovaným Stulíkovíc psem, a tak pro ni tito nejlepší přátelé člověka vyvolávali spíše hrůzu, a tu to slintání ještě umocnilo.

Hlavní edinburské nádraží Waverley, na něž jsme přijeli, a celý železniční koridor Edinburghem leží v údolí, kde bývala nějaká voda. Teď je na dně železnice a nádraží je architektonicky spojeno s nákupním centrem, které leží mezi Princess Street na severu a Market Street na jihu. Rušná část Edinburghu navazuje na Princess Street, kdežto jižně od železničního nádraží je stará čtvrť s hradem, katedrálou, Skotskou národní galerií a dalšími zajímavými objekty. Na východě pak je Hollyrood s královským zámkem, který býval sídlem skotských králů a dnes²⁰ je jedním ze sídel britské královny, a s ruinou klášterního kostela, který v roce 1768 byl pobořen hurikánem. S tetičkou jsme prochodili hlavní zajímavosti města, a tetička do našeho poznávacího plánu zařadila i návštěvu botanické zahrady v severní části města. V neděli 16.7. dopoledne jsme byli v katedrále sv. Jiljí na bohoslužbě. Moc jsme nerozuměli, avšak nezapomenutelným (a to nikoli v pozitivním smyslu) zážitkem pro nás bylo podávání chleba při Večeři Páně: koloval bochník chleba, jež přístupující brali do rukou a odlamovali si kousky. Na nedělní odpoledne tetička zaplatila zájezd do hor jižně od Edinburghu.

Na Edinburgh moc rádi vzpomínáme, ale vše má svůj čas, a tak v pondělí ráno jsme odjeli do Yorku, kde jsme původně měli jednu nocovat. Jenže na úterý 18. července vyhlásili britští železničáři stávkou! A tak jsme se rozhodli pro to dojet už v pondělí pozdě večer do Cambridge. Tetička musela zrušit rezervaci ubytování, a tak jsme čas v **Yorku** trávili sami, což byla v podstatě dost vítaná změna. Ovšem zlatý hřeb programu – vikinské muzeum, po němž Jitunka toužila a který se tetičce moc nezamlouval, se stejně nekonal. Před muzeem stála fronta a kolem ní byly značky uvádějící pravděpodobnou dobu čekání z daného místa. Kdybychom frontu vystáli, nejenže bychom v Yorku nic jiného neviděli; asi bychom ani ty vikinské expozice nestačili prohlédnout. Se zájmem jsme si prohlédli toto významné historické město s katedrálou, která ovšem byla kvůli opravám zahalena, a pro mne bonbónkem bylo železniční muzeum. A program, který byl náhradou za York, byl také hodnotný.

Zbytek pobytu jsme bydlili u tetičky v **Cambridgi**, v prostorném, avšak nikoli pro čtyřčlennou návštěvu zařízeném bytě v nejvyšším, tj. druhém patře atriového obytného celku **Highsett** s rovnou střechou, nacházejícího se na Hills Road proti botanické zahradě. V jedné sekci byly v každém patře dva byty. Od tetičky to bylo velice obětavé, že si nás pod svou střechu vzala, a my jsme se snažili si počínat co nejšetrněji (tetička např. byla přesvědčená o nekompatibilitě mých tělesných

---

²⁰ Pod "dnes" si lze představit jak červenec 1989, tak červen 2021: Alžběta je britskou královnou nepřetržitě od roku 1952.

parametrů s její koupelnovou vanou). V bytě bylo vytápění akumulacími kamny, což v červenci bylo jen záležitostí teoretického zájmu.

První den v Cambridgi – úterý – nás tetička provedla po Cambridžských kolejích. První den jsme prožívali kouzlo tohoto starého slavného univerzitního města. Ve čtvrtek jsme navštívili některá muzea, především Fitzwilliam Museum, kde jsme viděli veliký obraz, kdysi zakoupený od švédské královny Kristiny – před třicetiletou válkou ovšem býval ve Rudolfově galerii v Praze. Zlatým hřebem pátečního programu byla cesta z tetičkou do Girton College, ležící asi 5 km severozápadně od centrum Cambridge. Tam jsme se sešli s emeritní představenou (Mistress) této dívčí koleje, tetiččinou švagrovou prof. **Muriel Clarou Bradbrookovou** (1909-1993), přední světovou shakespearoložkou. Návštěva koleje byla mnohostranným zážitkem. Už samo setkání s významnou profesorkou cambridžské university. Mohli jsme nahlédnout blíže do originálního prostředí koleje. Působivé bylo sdílení místnosti počítačem (pro nás z východu symbolem spíš budoucnosti než současnosti) a mumii "první učitelky". V jedné společenské místnosti zas jedna profesorka připravovala kávu pro společné popíjení s kolegy a kolegyněmi: Na tácu byly připravené šálky a ona nad nimi pohybovala konvicí, z níž káva vytékala nezávisle na tom, zda je nad šálkem či nad mezerou mezi šálky. Byli jsme tam ve "všední" chvíli a působilo to na nás neformálně, nenuceně.

Zatím jsem se nezmínil o středě. To jsme udělali jednodenní vlakový výlet do **Londýna**, kde s námi tetička prohlédla základní turistická místa – parlament, Westminster Abbey, Buckinghamský palác, zahrady a další. Pochopitelně jsem si v její společnosti nezopakoval ani muzeum Madame Tussauds, ani zoo, ba ani Greenwichskou observatoř. Ale s uceleným dojmem o britské metropoli jsme se z Londýna do Cambridge vraceli.

Cesta do Nizozemí a Británie bylo naše první využití drážních výhod pro cesty na západ. Pro sebe i pro rodinu jsem prakticky do všech evropských zemí mimo sovětský blok (svaz železnic FIP) si mohl nechat vystavit průkaz opravňující k 50% slevě jízdného. Kromě toho do většiny z nich jsem měl nárok na kupónovou jízdenku, platnou na čtyři dvojice po sobě následujících dní. Evi a děvčata měly volnou jízdenku po zemích Beneluxu; já jsem ji využíval všude, v Británii by bývala nestačila, a tak jsem pro cestu mezi Glasgowem a Edinburghem jel na koupenou poloviční jízdenku. Všechny potřebné poloviční jízdenky jsme měli koupené z Prahy. Jednou dvojicí po sobě jdoucích dnů pro mou volnou jízdenku mělo být pondělí 13.7 (Edinburgh – York) a úterý 14.7 (York – Cambridge). Kvůli stávce jsme obě tyto cesty absolvovali už v pondělí, a protože v úterý vlaky nejezdili, prodloužila se platnost i na středu, kdy jsme jeli do Londýna. To se hned tak někomu nepodařilo mít na kupónu "fipky" data dvou nesousedních dnů!

Tetička nám jako dárek chtěla dát barevný televizor. Protože o technické stránce vysílání jsme nic nevěděli a bylo pravděpodobné, že britská a česká norma jsou nekompatibilní, dala nám na televizor peníze a my jsme si jej koupili na zpáteční cestě v pondělí 24.7. v Norimberku. Domů jsme jeli přes Oostende přímo až snad do Stuttgartu a odtud dalším vlakem do Norimberku. V Oostende bylo v přistaveném

vlakem nesnesitelné horko, ale za jízdy fungující klimatizace dokonce způsobila, že Evi s děvčaty se postupně dostaly až na druhý konec spektra teplotních pocitů. Norimberk byl příjemným zpestřením cesty domů. Zcela netradičně probíhalo oboustranné celní a pasové odbavení v Brodu nad Lesy. Panovala tu zcela uvolněná atmosféra, čeští úředníci vtipkovali, obvyklá stísněnost zmizela. Po návratu domů určitým, byť pro mne dost očekávaným zklamáním bylo, že televize se jako barevná nechovala. A tak jakmile jsem přišel do práce, jsem se s důvěrou obrátil na Ríšu Hoffmanna, zda by nevěděl o někom, kdo by televizor upravil pro české vysílání. Ríša nezklamal a doporučil mechanika, který nám za nevelkou částku televizor upravil.

Na české politické scéně se něco dělo. Vznikl *Klub nezávislé inteligence*, probíhala podpisová akce *Několik vět*. **RSDr.**²¹ **Milouš Jakeš** (užíval jméno Miloš), který roku 1987 vystřídal JUDr. Gustáva Husáka v čele Strany (prezidentem Husák zůstal) vešel ve známost svým neveřejným projevem, určeným jen pro vybrané komunisty, z července 1989 v Červeném Hrádku u Plzně. Projev se díky technikům, snad z Televize, dostal na veřejnost a není divu, že byl vnímán jako komický.

Šéf československých komunistů v něm rozebíral situaci v zemi, chyby socialismu, a dokonce kritizoval i Sovětský svaz. Do podvědomí veřejnosti ale vešel Jakešův projev především jazykovými perlami, které neměly daleko ke komediálnímu vystoupení. Samotné komunisty označil za „kůl v plotě“, což je výraz, který během sametové revoluce zlidověl. „*Aby my jsme mohli říct: Ne my si to přeješ, podívejte – Lid to žádá! A ne prostě, aby my jsme tam byli sami jak kůl v plotě.*“ Lidé se dobře bavili, ovšem k jejich sluchu se dostaly jen účelově vybrané komické části, které zesměšňovaly vrcholného komunistu. Samotný projev byla především kritika socialismu, řekl Radiožurnálu ředitel Ústavu pro soudobé dějiny Miroslav Vaněk. „Je zajímavé, že to prozření najednou přišlo v mnoha směrech. Je to evidentní v tomhle projevu. Jde o to, jak se ten projev čte.“ Miloš Jakeš třeba zpochybňoval ekonomické důsledky vlády jedné strany. Zároveň vysvětloval výhody kapitalismu nebo se obul do poměrů na sovětské vesnici, což bylo oficiálně naprosto nemyslitelné. „*Ano, Sovětský svaz je něco jiného. Nefunguje to, zaostalo to.*“

Pozorovali jsme, že stabilitu ztrácí i režim v sousedním východním Německu. Tamní občané hromadně přijížděli svými Trabanty²² do Prahy, nechali je někde stát, často přímo na Malé Straně, a přelézali přes zeď na zahradu západoněmecké ambasády a tam žádali úspěšně o azyl. Jeden slovenský kolega přijel ze služební cesty ze Západního Německa a vyprávěl, že se tam nejednou setkal s informací, že ve Východním Německu do týdne padne tamní šéf strany a státu Erich Honecker (1912-1994; zemřel v emigraci v Chile). A ono se to skutečně stalo. K nějakému převratu tam sice ještě nedošlo, avšak novým šéfem státu se stal liberální komunist Egon Krenz.

²¹ Doktor sociálních (sociálně politických) věd, *rerum socialium doctor*,; udělovaly jej komunistické politické "vysoké školy", lidová interpretace titulu: *rerum srandarum doktor*, rozkazem strany doktor. Tento titul měl i oblíbený reformní komunistický vůdce Alexander Dubček. Jeho příznivci zřejmě nechtěli, aby titul RSDr. hyzdil jeho hrob; když jsme u něj v Bratislavě r. 2008 byli, četli jsme na pomníku **RNDr. Alexander Dubček**

²² Nejlevnější a nejrozšířenější auto ve Východním Německu, jednoduchá konstrukce i ovládání, přední náhon, plastová karoserie, dvoutaktní motor → životnímu prostředí nepříznivý, větší spotřeba paliva (v průběhu doby se prý našly bakterie, pomocí nichž byl možno karoserie rozložit.

Politické vření probíhalo i v Maďarsku a v Polsku a i ve vzdálenějších evropských zemích sovětského bloku.

V pátek **17. listopadu**, na 50. výročí smrti Jana Opletala, se v Praze konala velká demonstrace. Začala snad povoleným studentským shromážděním, avšak rozrostla se ve velkou demonstraci s ukončením na Národní třídě. Proti demonstrujícím zasáhla policie včetně těžkooděnců. Cestou z práce poměrně v brzkém odpoledni jsem zahlédl a slyšel kolony policejních aut, které z hrdlořezského policejního objektu směřovaly do centra. Ze zahraničního rozhlasu jsme mohli získat informace o dění v centru Prahy - brutální zásahy policie, násilí na demonstrantech, a do toho různé dezinformace, mnohé zřejmě vytvořené policií, aby eskalovalo násilí a strach. Demonstrace 17. listopadem neskončily a trvaly dlouhou řadu dní. Páteční policejní brutalita se již neopakovala. Rostly naděje, že přece jen vláda komunistů může směřovat ke konci. Mísily se se strachem; situace byla nepřehledná a ve hře stále byly komunistické Lidové milice – ozbrojené složky, které měla komunistická strana v podnicích a snad i na jiných místech a které mohly třeba i z vlastní iniciativy zasáhnout. Doufali jsme, že to "dobře dopadne", aniž bychom si to nějak uměli představit. Nejsem historik, má paměť je už stařecká a žádnou kroniku událostí jsem si nevedl. Nicméně vzpomínám na toto období jako na přelomové a snažím se své vzpomínky zachytit.

Ve vinohradském sboru ČCE probíhal zrovna **synod**. Ten hned reagoval dobře formulovaným prohlášením. Relativně slušný komunistický předseda vlády Ladislav Adamec (1926-2007) se s žádostí o radu v té době obrátil na synodního seniora ThDr. Josefa Hromádku. A tak i náš synodní senior byl do dění hodně výrazně vtažen. Ale o tom až v další kapitole.

Praha, květen a červen 2021